

פרשת משפטים תשע"ו

Adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. ספר שמות פרק כד: יב

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הִהְרֵה וְהִנֵּה־שָׁם וְאֶתְנֶה לָּךְ אֶת־לְחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם:

2. רש"י שמות פרק כד פסוק יב

ויאמר ה' אל משה - לאחר מתן תורה: עלה אלי ההרה והיה שם - ארבעים יום: את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שישד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו:

3. ברכות דף ה.א.

וַיֹּאמֶר רַבִּי לְוִי בֶר חֲמָא אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מַאי דְקָתִיב, (שמות כד) "וְאֶתְנֶה לָּךְ אֶת לְחַת הָאָבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם". לַחַת (האבן) אֵלוּ עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת. "וְהַתּוֹרָה", זו מִקְרָא. "וְהַמִּצְוָה", זו מִשְׁנָה. "אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי" אֵלוּ נְבִיאִים וְכַתּוּבִים. "לְהוֹרֹתָם", זו גְּמָרָא. מְלַמֵּד שְׁפָלָם נִתְּנוּ לְמֹשֶׁה מְסִינֵי:

4. שמות רבה [וילנא] פרשה מז

א כתב לך את הדברים האלה, הה"ד [הושע ח] אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשב, בשעה שנגלה הקב"ה בסיני ליתן תורה לישראל אמרה למשה על הסדר מקרא ומשנה תלמוד ואגדה, שנאמר [שמות כ] וידבר אלהים את כל הדברים האלה, אפילו מה שהתלמיד שואל לרב אמר הקב"ה למשה באותה שעה, מאחר שלמדה מפי הקב"ה אמר לו למדה לישראל, אמר לפניו רבש"ע אכתוב אותה להם, אמר לו איני מבקש ליתנה להם בכתב, מפני שגלוי לפני שעובדי כוכבים עתידים לשלוט בהם וליטול אותה מהם ויהיו בזוים בעובדי כוכבים אלא המקרא אני נותן להם במכתב, והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם על פה, שאם יבואו עובדי כוכבים וישתעבדו בהם יהיו מובדלים מהם, אמר לנביא אם אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשב, ומה אני עושה להם נותן את המקרא בכתב והמשנה והתלמוד והאגדה בעל פה, כתב זה המקרא, כי על פי הדברים האלה זו המשנה והתלמוד שהם מבדילים בין ישראל לבין העובדי כוכבים.

5. ספר שמות פרק כ

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר: ס

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדִּים לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָי:

6. רשי כ:א

את כל הדברים האלה. מלמד שאמר הקדוש ברוך הוא עשרת הדברות בדבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן, אם כן מה תלמוד לומר עוד אנכי ולא יהיה לך, שחזר ופירש על כל דבור ודבור בפני עצמו.

7. תלמוד בבלי מסכת שבועות דף כ עמוד ב

ומאי דבר אחד הן? דבדיבור אחד נאמרו, כדתניא: שמות כ' זכור דברים ה' ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין יכול הפה לדבר, ומה שאין האוזן יכול לשמוע

8. מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מס' דבחדש יתרו פרשה ד

- את כל [הדברים]. מלמד שאמר עשרת הדברות] בדבור אחר מה שאי אפשר לבשר ודם לומר כן, שנאמר וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. אם כן מה ת"ל אנכי ה' אלקיך - לא יהיה לך, אלא מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדיבור אחד וחזר ופרטן דיבור דיבור בפני עצמו. שומע אני אף שאר כל הדברות שבתורה נאמרו כולם

בדיבור אחד, ת"ל האלה, הדברים האלה נאמרו בדיבור אחד, ושאר כל הדברות שבתורה, דיבור דיבור בפני עצמו.

9. ספר שמות פרק כ

(טו) וְכַל־הָעַם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַקָּהָר עֲשֹׂן וַיֵּרֶא הָעַם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֹק: (טז) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר־אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן־נָמוּת: (יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעַם אַל־תִּירְאוּ כִּי לִבְעֵבוֹר נִסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבְעֵבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל־פְּנֵיכֶם לְבַלְתִּי תִחַטְּאוּ: (יח) וַיַּעֲמֵד הָעַם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נָגַשׁ אֶל־הָעַרְפֶּל אֲשֶׁר־שָׁם הָאֱלֹהִים: פ

10. רשי כ:טו

רואים את הקולות. רואין את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר (שם): את הקולות. היוצאין מפי הגבורה:

11. רמב"ן שמות פרק כד פסוק א

ואל משה אמר וגו' - פרשה זו קודם עשרת הדברות בארבעה בסיון נאמרה לו, לשון רש"י. ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם, לאחר מתן תורה נאמר לו כן. גם אלו דבריו ז"ל. ואין הפרשיות באות כסדרן ולא כמשמען כלל. ועוד כתיב [להלן בפסוק ג] ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, שהם המשפטים האלה הכתובים למעלה, שאמר בהם [לעיל כא א] ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, כי איננו נכון שיהיה על המשפטים שנצטוו בני נח ושנאמרו להם במרה שכבר שמעו וידעו אותם. ולא יאמר "ויספר" אלא בחדשות אשר יגיד: וכבר היטיב לראות ר"א שפירש הענין כסדרו,

12. ספר שמות פרק לב

(טו) וַיִּפֹּן וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן־הַהָר וַיִּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחַת כְּתָבִים מִשְׁנֵי עֶבְרִיתָם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתָבִים: (טז) וְהַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמְּכָתֵב מְכָתֵב אֱלֹהִים הוּא תָרוּת עַל־הַלַּחַת:

13. ספר שמות פרק לד

(כח) וַיְהִי־שָׁם עִם־ה' אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל־הַלַּחַת אֵת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֹׂרַת הַדְּבָרִים: (כט) וַיְהִי בְרֻדַת מֹשֶׁה מִהָר סִינַי וַשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד־מֹשֶׁה בְּרֻדָתוֹ מִן־הָהָר וּמֹשֶׁה לֹא־יָדַע כִּי קָרַן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֵתוֹ: (ל) וַיֵּרֶא אֱהֲרֹן וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה וְהִנֵּה קָרַן עוֹר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹהֵי:

14. רש"י חבקוק פרק ג

קרנים - לשון מאור כשהוא נוקב וזורח דרך הנקב נראה כמין קרנים בולטין וכן (שמות לד) כי קרן עור פניו:

15. ילקוט שמעוני תורה פרשת כי תשא

[רמז תז] רבי יהודה בר נחמן אמר כשמשח כתב את התורה נשתייר בקולמוס קימעא והעבירו על ראשו ומשם נעשו לו קרני ההוד. ומשה לא ידע כי קרן וגו' כל ההוד שנטל ממתן שכר אבל הקרן קיימת לו שנאמר קרנים מידו לו וגו', וכשיטלו הצדיקים שכרן לעולם הבא יטול הוא שכרו שנאמר הנה אדני ה' בחזק יבוא וזרועו מושלה לו הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו, וייראו מגשת אליו [לד, ל] [כתוב ברמז שס"ג]:

16. מדרש רבה שמות פרשה מז סימן ו

ויכתוב על הלוחות מלמד שהראשונים והאחרונים היו שוים עשרת הדברות כיצד היו עשויין ה' על לוח זה וה' על לוח זה כדברי ר' יהודה ור' נחמיה אומר י' על לוח זה וי' על לוח זה שנא' (שמות לד) ויהי ברדת משה מהר סיני והכתובים הם טוענים אותן והיו נראין כאלו הם ביד משה שנאמר ושני לוחות העדות ביד משה ומשה לא ידע כי קרן עור פניו ומהיכן נטל משה קרני ההוד רבנן אמרי מן המערה שנא' והיה בעבור כבודי ר' ברכיה הכהן בשם רבי שמואל אמר הלוחות היו ארכן ו' טפחים ורחבן ו' והיה משה

אוחז בטפחיים והשכינה בטפחיים וטפחיים באמצע ומשם נטל משה קרני ההוד ר' יהודה בר נחמן בשם רשב"ל אומר עד שהיה כותב בקולמוס נשתייר קימעא והעבירו על ראשו וממנו נעשו לו קרני ההוד שנא' ומשה לא ידע כי קרן עור פניו :

17. ילקוט שמעוני תורה פרשת כי-תשא רמז שצג

שבר הלוחות כיצד בזמן שעלה ונטלן וירד שמח שמחה גדולה כיון שסרחו ישראל אמר אם אני נותן להן מזקיק אני אותן למצות חמורות ומחייב אני אותם מיתה לשמים שכן כתוב לא יהיה לך, חזר לאחוריו וראוהו הזקנים ורצו אחריו אחז משה בראשי הלוחות והן אחזו בראשן וחזק כחו של משה יותר מכחן של ע' זקנים שנאמר ולכל היד החזקה נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפורח וכבדו על ידי משה ונפלו מידי ונשתברו.

18. עירובין דף נד.א

ואמר רבי (אליעזר) (מסורת הש"ס : [אלעזר]) מאי דכתיב (שמות ל"ב) חרות על הלחת - אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל. רב אחא בר יעקב אמר : אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות.

19. מדרש רבה שמות פרשה מא סימן ו

ד"א ויתן אל משה אמר ר' אבהו כל מ' יום שעשה משה למעלה היה למד תורה ושוכח א"ל רבון העולם יש לי מ' יום ואיני יודע דבר מה עשה הקב"ה משהשלים מ' יום נתן לו הקב"ה את התורה מתנה שנאמר ויתן אל משה וכי כל התורה למד משה כתיב בתורה (איוב יא) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים ולארבעים יום למדה משה אלא כללים למדהו הקב"ה למשה הוי ככלותו לדבר אתו

20. שו"ת בית הלוי דרושים דרוש יח

בילקוט פרשת כי תשא איתא וז"ל מהיכן נטל משה קרני ההוד כו'. ר' יהודה בר נחמן אמר כשמשנה כתב את התורה נשתייר בקולמוס קימעא והעבירו על ראשו ומשם נעשה לו קרני ההוד כו', ... והנה דברי המדרש הללו מופלאים מאד סתום וחתום ומי יעמוד בסודו, ורק אמרנו לפרשו בדרך הדרוש ולהסביר בו קצת, ... והנה הפסוק אמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו, ומשמעות פשט הכתוב נראה דעל ידי זה שדיבר עמו זכה לקרני ההוד וע"י דיבורו עמו קרן עור פניו ומלבד דלפי הנראה אינו אותו הענין שמרמז לו המדרש, עוד זאת יש להבין בהפסוק עצמו דהרי גם מקודם דיבר עמו פעמים הרבה ומדוע עתה זכה ע"י הדיבור לקרני ההוד :

עוד איתא בילקוט פ' כי תשא על פסוק ויהי כאשר קרב משה אל המחנה נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן פורח וכבדו על ידי משה ונפלו מידו ונשברו, ויש להבין כוונתו מהו זה שפרח מהן הכתב וגם יש להבין הכוונה מה דאמר דנעשו כבדים על ידו :

הנה במדרש ... בשעה שנגלה הקדוש ברוך הוא בסיני ליתן תורה אמר למשה על הסדר מקרא ומשנה ותלמוד ואגדה שני וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר אפי' מה שהתלמיד ותיק שואל לרב כו' א"ל משה אכתוב אותה להם בכתב א"ל לא מפני שגלוי לפני שעתידין אוה"ע לשלוט בהן וליטול אותה מהם כו' אלא המקרא אני נותן בכתב והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם בע"פ שאם יבאו אוה"ע וישתעבדו בהם כו' עכ"ל המדרש, ולמדנו ממנו דמש"ה לא ניתן הכל בכתב משום שאוה"ע היו נוטלין אותו ג"כ וכמו שראינו אח"כ בימי תלמי שהעתיקו להם התורה שבכתב ולא הי' ישראל מובדלין מהם ומש"ה נתן בע"פ שלא יקבלו אותו מהם וישארו ישראל מובדלין מהם, וכמו שאנחנו רואין עתה בחוש דעיקר המבדיל בין ישראל לאוה"ע הוא רק הך תורה שבע"פ, ... וזהו ג"כ כוונת הגמ' במס' גיטין (דף ס') א"ר יוחנן לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, דזהו עיקר המבדיל שביניהם, והנה טעם זה שייך אחר שיהיו ישראל בגלות וכמו דאמר במדרש הנ"ל שגלוי לפני שעתידין אוה"ע לשלוט בהן וליטול אותה מהם ובבבל הי' צריך להתחזק בהבדל יותר ויותר, וא"כ זה שייך בלוחות

האחרונות דאחר שנשברו לוחות הראשונים נגזר על ישראל להיות בגלות אם יחטאו עוד יותר אבל קודם שנשברו הרי איתא במס' עירובין (דף נ"ד) אלמא לא נשתברו הלוחות אין כל אומה ולשון שולטת בהם שנאמר חרות על הלוחות חירות כו' וא"כ בשעת נתינת לוחות הראשונים הי' יכול להיות הכל בכתב, ובאמת דהך פסוק דכתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל דמהך פסוק דרש המדרש דהמשנה והתלמוד ואגדה מוכרחין להיות בעל פה וכן במס' גיטין (דף ס') דרש מהך פסוק דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרו בכתב הרי כתוב בפרשה כי תשא אחר מעשה העגל וכשנתרצה ליתן לוחות השניות אמר לו פסוק זה, ובודאי נראה מזה מוכרח לומר דבראשונים הי' הכל בכתב דכל מה שהתלמיד ותיק עתיד לחדש הי' הכל נכתב על הלוחות ע"י כתב אלהים שהי' בנס וכמו מס' וסמך שבלוחות דבנס היו עומדים וכמו כן הי' עליהם בנס כל התורה שבע"פ... ובזה נוכל לפרש הא דאמר בילקוט הנ"ל דנסתכל משה בלוחות וראה הכי שבהן פורח וכבדו על ידי משה, פירוש דהך של תורה שהיא עתה בע"פ שהי' כתוב בהם פרח מעליהם כיון דמעתי ישתעבדו בהם העכו"ם ואי אפשר שוב ליתן להם הכל בכתב, ונמצא דאז לא נשתייר ביד משה רק הך שבכתב לחודא ולא הי' אצלו תורה שבע"פ כלל כי פרח והלך לו ובעל פה הרי אז לא נמסר לו כלל ונשאר אצלו רק הך דבכתב לחודא ומש"ה כבדו על ידו של משה כי התורה שבכתב בלא הבע"פ אי אפשר להיות בשום אופן דמי מפרש לנו מהו תפילין והאיך דין כתיבתם והאיך עושים ציצית ומהו פרי עץ הדר ובכל מצוה ומצוה רבו הפרטים והדינים שבה והספיקות שלא נדע אותן רק ע"י תורה שבע"פ... והנה כשנתבונן בפסוקים נראה כמעט מפורש להדיא בפסוק כן, דהרי כמו דדרש במדרש הנ"ל מדכתיב וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמר שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה בסיני מקרא משנה הלכות ואגדות ואפי' מה שהתלמוד שואל לרב ויצא להם זה מריבוי דכל הדברים דמשמעו כל התורה כולה אמר לו, והרי כמו כן אמר הכתוב הנאמר בלוחות ראשונים בפרשה עקב ויתן ה' אלי את שני הלוחות כו' ועליהם ככל הדברים אשר דבר עמכם בהר, הרי דגם בכתבתן של הלוחות אמר ככל הדברים וג"כ נתרבו בכתבתן גם משנה ותלמוד ואגדה וז"ל הירושלמי פרק ב' דפיאה ריב"ל אמר עליהם ועליהם כל ככל, דברים הדברים, מקרא משנה גמרי' ואגדה אפי' מה שתלמוד ותיק עתיד לחדש לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני מה טעם יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא משיבו חבירו ואומר לו כבר הי' לעולמים, הרי להדיא דמהך קרא דועליהם ככל הדברים דאיירי בכתבתן של הלוחות מרבה מני' גם משנה ותלמוד וכל השבע"פ ורק גבי לוחות שניות כתיב בפרשה כי תשא פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת אמר לו שיחזור ויכתוב לו אותן הדברים שהיו על הלוחות הראשונים בעת ששיברו דהרי התושבע"פ לא שיברם כלל ולא הי' עליהם בעת השבירה דהרי פרחו להם מקודם וכמו שנתבאר, וכן אמר שם אח"כ ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים, ... ואמר ויכתבם על הלוחות ועליהם הי' כתיב כל התורה כולה ודקדוקי' וכמו שנתבאר למעלה ועיי' בזוהר חדש על רות ובזוה"ק פ' כי תצא נראה משם ראיי ברורה לכל הנ"ל :

... ורק משה רבינו השיג כל מה שניתן בכח אנושי להשיג בהתורה ונמצא נעשה גופו קדוש כגוף של תושבע"פ וכמו שבלוחות הראשונים היו כתובים כל התושבע"פ כמו כן אח"כ היו כתובים בראשו של משה כל מה שניתן לאדם רשות להשיג בהתושבע"פ ונמצא שאצל משה רבינו חזר הכל כמו שהי' מקודם השבירה רק ניתוסף לו עי"ז עוד מעלה גדולה דבתחילה היו כתובים בהלוחות ואח"כ נכתבו בו ובראשו